

Wewnątrzunijni partnerzy strategiczni Rzeczypospolitej Polskiej

Data opublikowania: 04.10.2016

Zrecenzował(a) dr Filip Tereszkiwicz Redakcja naukowa mgr Andrzej Klimczuk

Celem książki, bardzo wyraźnie wskazanym przez Autorkę we Wprowadzeniu, było ustalenie, które z czterech zadeklarowanych przez Rzeczpospolitą Polską relacji specjalnych z państwami unijnymi (Niemcy, Francja, Litwa i Rumunia) spełniały w latach 2004–2010 kryteria materialnego partnerstwa strategicznego (s. 15). Tym samym niewątpliwym walorem publikacji – przynajmniej w zakresie zadeklarowanego celu – było podjęcie w niewielkim stopniu zbadanego tematu partnerstwa strategicznego oraz przeanalizowanie tej instytucji w kontekście obecności Polski w Unii Europejskiej. Szczególnie ten ostatni wątek wydawał się być ciekawy, bowiem w zasadzie brak jest pozycji poruszających w pogłębiony sposób tematykę polskich sojuszy strategicznych zawieranych i realizowanych w ramach zintegrowanej Europy. W tym sensie książka ta wydawała się być nowatorska i tym samym warta lektury.

Recenzowana publikacja została podzielona na pięć rozdziałów, z czego pierwszy koncentruje się na analizie instytucji partnerstwa strategicznego we współczesnych stosunkach międzynarodowych, a pozostałe prezentują relacje Polski z wybranymi partnerami (Republika Federalna Niemiec, Republika Francuska, Republika Litewska i Rumunia). Istotnym elementem recenzowanej publikacji jest Wprowadzenie, bowiem zawiera ono niezbędne wyjaśnienia metodologiczne (ss. 17-30), bez zrozumienia których lektura niniejszej pozycji może być nieco uciążliwa, a tekst miejscami niezrozumiały. Nie stanowi to jednak istotnej wady, a raczej wskazuje na dojrzałość metodologiczną autorki i stricte naukowy charakter pozycji. Jasno wskazane hipotezy i precyzyjnie opisany proces badawczy, pozwalają Autorce na realizację zamierzonego celu badawczego w dalszych częściach. Niemniej jednak wydaje się, iż nadmiar żargonu naukowego może ograniczać przystępność tekstu, szczególnie nienawykłych do niego czytelników.

W pierwszym odruchu pewne wątpliwości może budzić dobór krajów, których relacje z Polską zostały poddane analizie. Czytelnik, szczególnie ten zaznajomiony z funkcjonowaniem Polski w ramach struktur Unii Europejskiej, może zdziwić się brakiem wielu istotnych dla naszego kraju państw (np. Wielkiej Brytanii, Szwecji, czy Węgier). Jednak Autorka bardzo wyraźnie wskazała kryteria doboru, które wzięła pod uwagę, tj. podpisanie deklaracji ustanawiających relacje specjalne lub użycie rzeczowego określenia w kontekście danego podmiotu w jednym z kluczowych dokumentów z obszaru polskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (s. 17). Poza tym, jak sama zauważa, dobór państw do badania pozwolił jej na przegląd bardzo różnorodnych aspektów europejskiej

polityki III RP, zarówno pod względem geograficznym, jak i ideologicznym (s. 252). Niemniej jednak te racjonalne przesłanki nie niwelują odczucia, iż poza badaniem pozostało wiele – interesujących z punktu widzenia tytułowych polskich relacji wewnątrzunijnych – państw. Stanowi to pewien mankament niniejszej pracy, chociaż co warto jeszcze raz podkreślić, Autorka racjonalnie umotywowwała taki a nie inny dobór partnerów Polski.

Niewątpliwym walorem recenzowanej książki jest rozdział pierwszy, w którym Autorka analizuje instytucję partnerstwa strategicznego. Chociaż, jak sama zauważa, instytucja ta nie doczekała się dotychczas rzetelnej analizy teoretycznej (s. 33), to jednak w dalszej części wymienia liczne pozycje dotyczące tej tematyki (s. 37 i n.). Na plus należy zaliczyć przywołany mało znany w Polsce dyskurs ukraiński na temat partnerstwa strategicznego, uzupełniony polską i zachodnioeuropejską refleksją naukową na ten temat. Końcowe wyliczenie cech konstytutywnych partnerstw strategicznych (ss. 45–78) jest bardzo cenne i mogłoby nadawać pracy czytelności, gdyby Autorka nawiązywała w większym stopniu w późniejszych rozdziałach do wskazanych cech. Niestety wyraźnie tego zabrakło. Ponadto nie do końca zrozumiała wydaje się próba przeniesienia refleksji na temat partnerstw strategicznych z nauk ekonomicznych do nauk o polityce, a tym bardziej umieszczenie w tym kontekście partnerstwa publiczno-prywatnego (ss. 34–37). Nie przyniosło to żadnej wartości dodanej do prowadzonej analizy, a jedynie spowodowało pewien zamęt terminologiczny.

Rozdziały merytoryczne analizujące relacje z wybranymi państwami pod kątem weryfikacji hipotezy o istnieniu formalnego i materialnego partnerstwa strategicznego, zostały napisane w przejrzysty sposób. Zawarte są w nich podstawowe informacje na temat badanych relacji zebrane zarówno w tabelach (np. ss. 86–87, 131, 171, 188–190, 230–234), jak i poddane jakościowej i ilościowej analizie. Osiągnięte wyniki budzą jednak pewne zdziwienie, bowiem wynika z nich, iż spośród badanych państw jedynie z Niemcami nie mamy strategicznego partnerstwa ani w wymiarze formalnym (co zrozumiałe zważywszy na to, że Niemcy nie mają praktyki zawierania takich partnerstw, s. 100), ani materialnym (s. 251). Czytelnik intuicyjnie czuje, że osiągnięte wyniki odbiegają od rzeczywistości, bowiem oczywistością wydaje się być to, iż stosunki polsko-niemieckie mają dużo bardziej strategiczny charakter, niż polsko-rumuńskie (co nie oznacza jednak, że jest to strategiczne partnerstwo). Wydaje się, iż ten błąd co do rezultatu wynika po części z arbitralnie przyjętej przez autorkę metody oceny tego, czy doszło do autentycznego i długofalowego współdziałania dla realizacji zbieżnych celów strategicznych oraz „atmosfery” we wzajemnych relacjach. Wystarczy stwierdzić, iż samo formalne istnienie planów działań służących realizacji celów strategicznych, czy też formalne wyrażanie woli rozwiązania istniejących problemów, nie zawsze przekłada się na praktykę działania. Ten błąd bardzo wyraźnie został popełniony w stosunku do Niemiec i Litwy, gdzie w pierwszym przypadku uznano, iż brak formalnych planów oznacza, że nie ma wspólnych projektów (s. 105), a nierozwiązane problemy dwustronne mają istotne znaczenie (s. 119–121). W drugim zaś uznano za rzeczywistość samo deklarowanie współdziałania dla realizacji pewnych celów (s. 194–196) oraz gotowości do rozwiązania istniejących problemów (s. 212), pomimo, że w praktyce nie szły za tym żadne realne działania. Ponadto w zakresie analizy atmosfery wzajemnych relacji nie wzięto pod uwagę tego, iż zawsze między sąsiadami będą istniały nierozwiązane problemy mające swoje źródło zarówno w historii, jak i w nieco odmiennym definiowaniu interesów gospodarczych. Tym samym Francja i Rumunia z samego faktu niesąsiedowania z Polską zyskiwały w przeprowadzanej ocenie, a Niemcy i Litwa traciły.

Lektura rozdziałów merytorycznych pokazała jednak najistotniejszą wadę niniejszej książki. Wbrew tytułowi nie dotyczy ona relacji wewnętrznych. W zasadzie w niewielkim stopniu można wskazać miejsca, w których pojawia się kontekst wewnętrzny wzajemnych relacji – co przecież miało stanowić istotną wartość tej pozycji (np. s. 91–95; 137–139; 181–182; 225–226). Szczególnie razi brak analizy zachowań przedstawicieli badanych państw w ramach instytucji Unii Europejskiej, czy to Rady UE, Rady Europejskiej, czy też Parlamentu Europejskiego. Ilościowa i jakościowa analiza spójności głosowań, zawierania taktycznych sojuszy, czy występowania w tych samych grupach interesu, dużo bardziej oddawałaby prawdę na temat wewnętrznych partnerstw strategicznych Polski, niż prosta, literalna analiza deklaracji i umów zawieranych w relacjach bilateralnych. Tym bardziej, że jak sama Autorka wskazuje w zakończeniu, na relacje dwustronne w ogromnym stopniu wpływ mają „osobiste wizje polityczne oraz sympatie mężów stanu” (s. 259), co szczególnie widać było – i jest zresztą nadal – w relacjach z Litwą (ss. 194–196). Tego problemu jak się wydaje nie ma w relacjach wewnętrznych, w których podejmowane decyzje są na tyle liczne i dotyczą spraw na tyle zróżnicowanych (pod względem zarówno tematyki, jak i ważności), że uzyskane wyniki mogą pokazać rzeczywiście istniejące partnerstwo strategiczne, a nie jedynie deklaratywne. Wydaje się więc, iż bardziej właściwy byłby tytuł odnoszący się do europejskich partnerów strategicznych Polski, a nie wewnętrznych. Przeprowadzona analiza nawiązuje bowiem w marginalnym zakresie do wzajemnych relacji w ramach instytucji Unii Europejskiej.

Podsumowując, publikacja Lucyny Czechowskiej zasługuje na uwagę ze względu na oryginalność tematu, który został poruszony oraz ogrom pracy włożonej przez Autorkę w jej przygotowanie. Jednak tytuł nie do końca oddaje jej rzeczywistą treść (nie jest jasno powiązany z relacjami wewnętrznymi), a osiągnięte rezultaty kłócą się nieco z intuicyjnym odbieraniem rzeczywistego charakteru stosunków Polski z badanymi państwami. Niemniej jednak praca ze względu na sposób analizy ma charakter nowatorski, a przez to warta jest lektury.

Sposób cytowania:

dr Filip Tereszkiwicz: Recenzja: Lucyna Czechowska: Wewnętrzni partnerzy strategiczni Rzeczypospolitej Polskiej, 2013, w: <https://www.pol-int.org/pl/publikacje/wewnatrzunijni-partnerzy-strategiczni-rzeczypospolitej#r5098>.

<https://www.pol-int.org/pl/publikacje/wewnatrzunijni-partnerzy-strategiczni-rzeczypospolitej?j5Q6rewycZ5HtUDXTWpx7UZE=1&r=5098>